

JAKIN

ZUZENDARIA: JOAN MARI T... EALDAY
ARANTZAZUKO FRANTZISKOTARREN ... ARGITARATUA

12 URTEA — 33 ZENBAKIA — ARANTZAZUKO FRANTZISKOTARREN ARGITARATUA — AZILA-ABENDUA

LEHEN KARLISTADA

Gaurko Euskal Herriaren problematika ez dago behar bezela ulertzerik gure emeretzigarren gizaldiaren azterketa sakon bat egin gabe. Ta emeretzigarren gizaldian, batez ere karlisten lehendabiziko gerratearena. Orduan hasi baizen molde modernuetan euskal problema planteatzen. Adibidez, fueroen izaera zertan dago? Zentrismoaren kalteak. Euskaldunen baserritasuna. Kaletarrak eta baserritarrak, etab., etab. Gaur eguneko berak, beste era batera bederik ere.

Gertaera haietaz galdera asko planteatzen da, beraz. Karlistak defenditzen zutena, zer zen? Agirikoa ta izkutukoa, noski. Batzuek diotenez, beltzak euskal burgesak ziran, goraka zijoan indarra; ta karlistak, atzerakoiak, baserritarrak. Hala ote? Erregea bai edo ez, fueroak bai edo ez, azaleko itxura zela diote beste batzuek, ekonomi borroka bat zebilela azpitik, librekanbioa ta protezionismua, merkatu zabala edo autarki gisako zerbait. Egia ote?

Herriak gorde nahi zuena, fueroa omen zen; erregearen edo erreginarean aukerak ez omen zuen hainbesteko garrantzirik. Euskal Herri gehiena, karlista bezala azaltzen da. Erregearen eta Jainkoaren defentsa, bat egingo da. Jainkoaren eta Euskal Herriaren defentsa, bat egingen da. Besteak, beltzak, euskaldun gaiztoak dirala esango da, Jainkoaren eta Euskal Herriaren etsaiak hain zuzen. Zer egia bontan?

Apaizak, karlistak bezala azaltzen dira gebienetan. Batzuen iritzia da euskeraren eta fedearen zaletasuna bat egin zutela, erderaren bitartez liberalismoa, aurrerapena eta horregatixe fedearen arriskuak errezago sar zitezkealakoan.

Gertaera haiek ez ditugu behar bezala ezagutzen, eta, hala ere, gure solasetan maiz erabiltzen ditugu. Komeni da, beraz, saiaketa batzuk egitea gertaera haien muina abal bezain ondo ikusi ta ulertzeko.

Hortarako, JAKIN-ek zenbaki hau argitaratzen du, karlisten lehendabiziko gerrateaz, lan interesgarrien bilduma bat. Egin ditugun galdera guzien erantzuna ez da, noski, hemen agertuko. Halarik ere, hasiera bat izanen delakoan gaude. Aurrera ez dago egiterik, atzera erreferatu gabe. Orduan planteatutako galderak, oraindik konponketa gabe daudenez, eta orduan Euskal Herriarentzat idiki zen krisiak amairik gabe jarraitzen duanez, jo dezagun zuzenik historiaren iturrira.

J A K I N